

# Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

## PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:  
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.  
Pentru România și străinătate:  
Pe un an 14 fr.: pe jumătate an 7 fr.

## PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin  
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte  
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la  
TIPOGRAFIA DIECESANA în ARAD.

## Sinodul nostru.

Cetitorii acestui organ vor putea vedea din desbaterile sinodale ce se publică aici, cari au fost chestiunile de căpetenie la ordinea zilei, caracterul desbaterilor și importanța concluzelor luate de înalta noastră reprezentanță bisericească.

Un moment însă, un moment foarte important va scăpa cetirii fugitive a acestor desbateri; acel moment este: spiritul ce dominează, duhul conducător adevărat ce se întrevede în întreaga activitate actuală a conducerii diecezane.

Născute din amărâte frecări și neînțelegeri dureroase din trecut, sub conducerea înțeleaptă și în lozinca duhului păcii, actualele condițiuni de viață ale diezei noastre sunt la adăpostul furtunilor, patimilor și neînțelegerilor, — căci în fruntea diezei este Păstorul cel bun, care pace a adus, munca o reprezintă și nu cruță osteneală, nu are alte preocupățiuni, decât înaintarea diezei, pe terenul material, moral și intelectual.

Chiar și alegerile sinodale au decurs cu deplina și svera observare a dispozițiunilor legale, ceea ce însă nu a împiedecat comisiile censoroase, de a proceda cu toată rigoarea la verificarea mandatelor, stabilind pentru totdeauna normele promptitudinii nealterate.

Din gestiunea sinodală e evident, că o muncă asiduă și conștientă, cu îmbucurătoarele sale rezultate, a fost supusă controlului, deliberațiunii și aprecierii sinodului, că îndemnul și exemplul la muncă rodnică se dă de sus, unde criteriile Conducătorului nu lipsesc.

Toate aceste motive, înșirate mai sus, ne-au îndemnat să fixăm aceste constatări, din care se întrevede o bună îndrumare a gestiunii noastre diecezane și o înțeleaptă conducere, — cari în armonica desfășurare de forțe conduc nava bise-

rici noastre românești, spre plaiurile adevăratului progres, ale realei înaintări spre bine.

În serviciul bisericii și neamului, desfășurarea fortelor reale, este cel mai frumos ideal, cea mai deplină muncă, pe care fericit va fi cel ce o îndeplinește, gătindu-și șieși răsplata dela Domnul.

Și când facem aceste reflexiuni, cu adâncă mulțumire sufletească, suntem siguri, că pe calea apucată mergând înainte, suntem pe drumul cel bun, ne presintăm în lumina cea adevărată, în validitatea bisericii noastre în scopul și menirea sa ideală.

## Protocol

*despre ședințele Sinodului eparhial din dieceza gr.-or. română a Aradului, ținute în sesiunea ordinară a anului 1906.*

### Sedința II.

*S'a ținut în Arad la 10/23 Aprilie 1906, la oarele 9 a. m.*

Președinte: P. S. Sa Domnul Episcop diecezan Ioan I. Papp.

Notar: Dr. Aurel Cioban.

**Nr. 5.** Conform ordinei de zi, se cetește protocolul ședinței I., care se verifică.

**Nr. 6.** La ordinea zilei referada secțiunilor despre verificarea deputaților pe noul period 1906—1908.

*Secțiunea I. de verificare*, prin raportorul său Iuliu Groșorean arată, că cenzurând actele electorale ale deputaților din secțiunea a doua, au verificat pe toți aleșii, ale căror acte sunt în ordine și pe baza acestei constatări Sinodul,

declară de verificați pentru cercul Boroșineu : din cler pe George Popoviciu, mireni George Feier și Vasile Goldiș ; pentru cercul Buteni : din cler Ioan Giorgia, mireni Vasile Goldiș și Dr. Aurel Grozda ; pentru cercul Hăl-magiu : din cler Cornel Lazar, mireni Petru Truția și Gerasim Serb (ref. consist.) ; pentru cercul Timișoara : din cler Dr. Traian Putici, mireni Paul Rotariu și Emanuil Ungureanu și pentru cercul Vinga din cler pe Augustin Hamsea.

Actele referitoare la alegerea deputaților mireni din cercul electoral Vinga, fiind atacate prin protest, se cor transpune la comisiunea permanentă de verificare ve se va alege.

**Nr. 7. Secțiunea II-a de verificare**, prin raportorul său *Ioan Giorgia*, referează despre cenzurarea actelor și verificarea deputaților din cercurile aparținătoare secțiunii a III-a, pe baza cărei referade Sinodul

declară de verificați : pentru cercul Banat-Comloș : din cler pe Paul Miulescu, mirean Dr. Valer Mezin ; pentru cercul Lipova : din cler, Voicu Hamsea ; pentru cercul Chisetău : din cler pe Gerasim Sârb protoprezbiter, mireni Dr. Iosif Gall și Demian Dragonescu ; pentru cercul Birchiș : din cler pe Augustin Hamsea, mireni Vasile Goldiș și Virgil Tomici și pentru cercul Oradea-mare din cler : Vasile Mangra, mireni Nicolae Zigre și Dr. Nicolae Popoviciu.

Actele referitoare la alegerea deputaților mireni din cercul Lipova, fiind atacate prin protest și cele din cercul B.-Comloș, fiindcă Dr. Nestor Oprean nu și-a prezentat credenționalul, se vor transpune la comisiunea permanentă de verificare ce se va alege.

**Nr. 8. Secțiunea III-a de verificare**, prin raportorul său *Dr. Aurel Cioban*, referează despre cenzurarea actelor și verificarea deputaților din secțiunea a IV-a, pe baza cărei referade Sinodul

declară de verificați : pentru cercul Beiuș deputați mireni pe Dr. Gavriil Cosma și Dr. Ioan Papp, pentru cercul Beliu : din cler : Petru Sârb, mireni Paul Gavrillette și Ioan Costa ; pentru cercul Pesteș din cler pe Alexandru Muntean, mireni Paul Fășie și Iosif Tărău, pentru cercul Tinca din cler pe Nicolae Roxin, mireni Dr. George Roxin și Dr. Aurel Lazar, pentru cercul Vașcău din cler pe Moise Popoviciu, mireni Dr. George Ciuhandu și Dr. George Popa.

Actele referitoare la alegerea deputatului preoțesc din cercul Beiuș, fiind atacate prin protest, se vor transpune comisiunii permanente de verificare ce se va alege.

**Nr. 9. Secțiunea IV-a de verificare**, prin referentul său *Moise Popoviciu*, referează despre cenzurarea și verificarea deputaților din cercurile aparținătoare secțiunii I. și Sinodul

declară de verificați : pentru cercul Arad, din cler pe Vasile Beleş, mireni Aurel Petroviciu și Dr. Sever Ispravnic ; pentru cercul Șiria din cler Mihail Lucuția, mireni Ioan Russu Șirianu și Iuliu Groșorean ; pentru cercul Giula din cler Roman Ciorogariu, mireni Dr. Nicolae Oncu și Dr. George Popoviciu ; pentru cercul Chișineu din cler Dr. Ioan Trailescu, mireni Mihail Veliciu și Dr. Cornel Ardelean.

Actele electorale referitoare la alegerea deputatului din cler și a deputaților mireni aleși pentru cercul

M.-Radna, având defecte formale, se vor transpune la comisiunea permanentă de verificare ce se va alege.

**Nr. 10.** Fiind verificați 48 de deputați, dintre cari 40 prezenți

Sinodul se declară capace pentru constituire și conluze valide.

**Nr. 11.** Pentru *combinarea biroului și a comisiunilor*,

Sinodul alege o comisiune candidatoare în persoanele deputaților Augustin Hamsea, Vasile Mangra, Dr. Iosif Gall, Emanuil Ungurean, Dr. Nicolae Oncu și Petru Truția, iar ședința se suspende pe 10 minute.

**Nr. 12.** După redeschiderea ședinței, pe baza listei prezentate de comisiunea candidatoare

Sinodul alege *la notariat* : pe Mihail Lucuția și Alexandru Muntean din cler, Dr. George Ciuhandu, Dr. Valeriu Mezin, Dr. Aurel Cioban și Dr. Aurel Grozda mireni, după cari prezidiul designează de protonotariu pe Dr. George Ciuhandu.

Se aleg, mai departe, în :

a) *Comisiunea organizatoare* : Vasile Mangra, Dr. Traian Putici, din cler ; Dr. Iosif Gall, Dr. Nicolae Oncu, Petru Truția și Nicolae Zigre mireni.

b) *Comisiunea bisericească* : Augustin Hamsea, Dr. Ioan Trailescu (din cler), Dr. Nestor Oprean, Dr. George Popoviciu, Dr. Gavril Cosma și George Feier (mireni).

c) *Comisiunea școlară* : Roman Ciorogariu, Ioan Giorgea (din cler), Emanuil Ungurean, Iuliu Groșorean, Vasile Goldiș și Dr. George Popa (mireni).

d) *Comisiunea epitropească* : George Popoviciu și Nicolae Roxin (din cler), Mihail Veliciu, Sava Raicu, Demian Dragonescu și Sever Ispravnic (mireni).

e) *Comisiunea verificatoare* : Gerasim Sârb protopop, Dr. Ioan Papp și Pavel Rotariu.

f) *Comisiunea petiționară* : Vasile Beleş (din cler), Aurel Petroviciu și Dr. Cornel Ardelean (mireni).

g) *Comisiunea bugetară* : Cornel Lazar (din cler), Dr. George Roxin și Gerasim Serb referent (mireni.)

**Nr. 13.** Deputatul Dr. Ioan Trailescu propune, și Sinodul decide, ca :

cuvântul de deschidere al P. S. Sale Domnului Episcop să se inducă din cuvânt în cuvânt în protocolul ședinței I.

**Nr. 14.** Presidiul prezintă următoarele *esibite către Sinodul eparhial* :

1. Raportul general al Consistorului plenar din Arad ;

2. Raportul general al Consistorului plenar din Oradea-mare ;

3. Raportul Delegațiunii congresuale despre activitatea în anul trecut ;

4. Propunerea Consistorului din Oradea-mare pentru decretarea protopopiatului Vașcău de vacant ;

Se transpun comisiunii organizatoare.

5. Raportul general al Consistorului din Arad ca senat bisericesc ;

6. Raportul general al Consistorului din Oradea-mare ca senat bisericesc ;

7. Propunerea Consistorului din Arad, spre scopul escrierii unei colecte pentru episcopia înființândă în Timișoara ;

8. Propunerea Consistorului din Oradea-mare pentru colecta în favorul episcopiei înființându-se în Oradea-mare;
9. Propunerea Consistorului din Arad, relativ la decretarea filiei Temeșești, tractul Radnei, de parohie matcă;
10. Raportul Consistorului din Arad, relativ la îndeplinirea parohiei a doua din Tauț;  
Se transpun la comisiunea bisericească.
11. Raportul general al Consistorului din Arad, ca senat școlar;
12. Raportul general al Consistorului din Oradea-mare, ca senat școlar;
13. Raportul Consistorului din Arad, în cauza ordonanțelor ministeriale, pentru propunerea mai intensivă a limbei maghiare;  
Se transpun la comisiunea școlară.
14. Raportul general al Consistorului din Arad, ca senat epitropesc;
15. Raportul general al Consistorului din Oradea-mare, ca senat epitropesc;
16. Proiectul de budget al Consistorului din Arad, pe anul 1906;
17. Proiectul de budget al Consistorului din Oradea-mare, pe anul 1906;
18. Raportul Consistorului din Arad, despre noua fundațiune, a Anastasiei Tempea;
19. Raportul Consistorului din Oradea-mare, cu socoata pe 1905 a fundațiunii „Zaharie Miocu“;
20. Raportul Consistorului din Oradea-mare, cu socoata de pe 1905 a fundațiunii „George Lazar și soția“;
21. Raportul Consistorului din Oradea-mare, cu socoata de pe 1905 a fundațiunii „Oancea“;
22. Socoțile despre venitele și speșele Consistorului din Oradea-mare;
23. Raportul și socoata despre depozitele administrate la Consistorul din Oradea-mare;
24. Raportul Consistorului din Arad, în cauza regulamentului epitropesc;  
Se transpun la comisiunea epitropească.
25. Cererea văduvei de preot Lucreția Cătone din Petigd, pentru ajutor;
26. Cererea parohiei Mănerău, de a i-se da autorizație pentru colectă în favorul bisericii;
27. Cererea comunei bisericești din Nimăești pentru ajutor la zidirea casei parohiale;
28. Propunerea Consistorului din Oradea-mare, în cauza încuviințării colectei pentru zidirea bisericii din comuna Lorău;
29. Cererea pentru ajutor, a lui Ioan Popa, fost învățător în Săcal;
30. Cererea parohiei Becicherecul-mic pentru încuviințarea unei colecte în scopul edificării bisericii;
31. Cererea lui Vasile Blejan și G. Serb din Leșiu pentru ajutor la biserică;

32. Cererea lui Florea Steici din Cheches, de a i-se da în arendă grădina fundațională (T. Pap) din Checheș;

33. Cererea văd. Eufemia Taro din Ripa, pentru ajutor.

34. Cererea învățătorului Eutimiu Oniția din Pădurani, pentru ajutor;

35. Cererea comunei par. Petriș, pentru încuviințarea unei colecte în favorul bisericii;

Se transpun la comisiunea petiționară.

**Nr. 15.** Presidiul aduce la cunoștința sinodului declarațiunea deputatului Vasile Goldiș, că fiind ales în 3 cercuri, *optează pentru credențianalul din cercul Butenilor.*

Sinodul ia la cunoștință declarațiunea și ordonează alegere nouă pentru câte un deputat mirean în cercurile Birchiș și Boroșineu, devenite astfel vacante.

**Nr. 16.** Presidiul prezintă cererea deputaților Dr. Aurel Lazar și Vasile Goldiș, pentru concediu pe întreaga sesiune, — concediul se acordă.

**Nr. 17.** Presidiul aduce la cunoștința Sinodului, că a acordat *concediu* pe 3 zile deputaților Dr. Gavril Cosma și Virgil Tomici, se ia la cunoștință.

**Nr. 18.** Presidiul aduce la cunoștința Sinodului, că în conformitate cu usul și cu hotărârile sinodale de până acum, precum și pentru a ușura activitatea comisiunii epitropești, considerând că membrii comisiunii epitropești din periodul trecut au fost realeși, i-a convocat cu câteva zile mai înainte pentru a studia rapoartele senatelor epitropești.

Se ia la cunoștință aprobătoare.

Eshauriându-se ordinea de zi și anunțându-se ședința proximă pe azi la oarele 4 p. m., când va urma la ordinea zilei raportul comisiunii epitropești, — ședința se rădică la oarele 11 a. m.

Acest protocol s'a verificat în ședința a III. a sinodului eparhial, ținută în 10/23 Aprilie 1906, la oarele 4 p. m.

**Ioan I. Papp,**

Episcop-președinte.

**Dr. Aurel Cioban,**

notar.

### Ședința III-a.

*S'a ținut în Arad la 10/23 Aprilie 1906, la oarele 4 p. m.*

Președinte: P. S. Sa Domnul Episcop diecezan *Ioan I. Papp.*

Notar: *Alexandru Muntean.*

**Nr. 19.** Se cetește protocolul ședinței II, și se verifică.

**Nr. 20.** La ordinea zilei *referada comisiunii organizatoare.* Raportor: *Petru Truța.* Cetindu-se *raportul general al Consistorului plenar din Arad* despre activitatea sa din anul trecut, la propunerea comisiunii,  
Se ia în general la cunoștință.

**Nr. 21.** In special punctul relativ la decesul protopresbiterului Constantin Gurban din Ienopolea, și la demersurile luate pentru prevederea agendelor și pentru deplinirea vacanței, — la propunerea comisiunei,

Sinodul prin ridicare dă expresie condolenței sale pentru pierderea acestui distins bărbat al bisericii noastre și într'una ia la cunoștință demersurile luate de Consistoriu pentru prevederea provizorie a administrațiunii și pentru deplinirea scaunului astfel devenit vacant. Se iau la cunoștință: punctele din raport despre prevederea făcută la referada senatului de școale; definitivarea referentului ajutător al senatului episcopesc; dispozițiunile pentru restaurarea corporațiunilor în parohii și protopresbiterate; dispozițiunile pentru alegerea deputaților congresuali și sinodali; executarea concluzelor sinodului eparhial și dispozițiunile față cu ordinațiunile ministrului pentru propunerea mai intenzivă a limbei maghiare.

**Nr. 22.** Punctul relativ la școala superioară de fete, din Arad se va petrece deodată cu raportul special în cauză.

Se ia în general cât și în special la cunoștință.

**Nr. 23.** La punctul referitor la *regulamentul afacerilor interne*, în vederea că comisiunea sinodală însărcinată cu studiarea proiectului de regulament pentru afacerile interne, nu și-a prezentat elaboratul; având în vedere că acea comisie a fost aleasă dintre membrii sinodului eparhial, al căror mandat a expirat și astfel subverzează necesitatea de-a alege altă comisiune sinodală; la propunerea comisiunei,

Sinodul, pe lângă susținerea concluzului de sub Nr. 53/903, relege comisiunea de șase, în persoanele următorilor: Vasilie Mangra, referentul George Popovici, (din cler) Dr. Nicolae Oncu, Vasilie Goldiș, Dr. Ioan Suciș și Petru Truța (mireni) cu însărcinarea ca pe sesiunea viitoare să susțină proiectul de regulament al afacerilor interne pentru dezbateră meritorie.

**Nr. 24.** Cetindu-se raportul Conzistorului plenar din Oradea-mare, la propunerea comisiunei,

se ia în general cât și în special la cunoștință.

**Nr. 25.** Urmează *referada comisiunei episcopice*. Raportor *Nicolae Roxin*. Cetindu-se *raportul general al consistorului din Arad ca senal episcopesc*, la propunerea comisiunei,

în general se ia la cunoștință.

**Nr. 26.** In special: Punctul relativ la vînderea *intravilanului diecezan* din strada Lövész

se ia la cunoștință cu aprobare.

**Nr. 27.** La partea raportului despre *fundațiunea „Stefan Antonescu“*, care încă nu este predată judecătorește diecezei; despre *fundațiunea „Iosif Goldiș“*, ale căreia litere fundamentale încă nu sunt pregătite, și la *fundațiunea „Dimitrie Negrean“* ale căreia litere fundamentale deși sunt susținute, încă nu sunt aprobate de înaltul guvern

Sinodul avizează Conzistorul arădan: să pregătească și susțină literele fundamentale ale fundațiunii Iosif Goldiș; să se solicite afacerea celor două fundațiuni ca astfel să se poată activa fără amănare.

**Nr. 28.** Privitor la suma de 48.110 cor. 22 fil., propusă de Consistor spre *ștergere din activele fondurilor și fundațiunilor* diecezane, la propunerea comisiunei

Sinodul încuviințează ștergerea sumei de 48.110 cor. 22 fil. parte pe motivul constat, că pozițiile propuse sunt neincasabile, parte din motivul, că pozițiile propuse spre ștergere sunt percente de deteriorări de ale edificiilor acelor fonduri și fundațiuni.

**Nr. 29.** Acea parte din raport, în care se espune că *preoțimea și învățătorimea* cu finea anului 1905 a achitat, cu puține excepții, *dările scadente* de după pământurile și realitățile beneficiate de ei

Se ia la cunoștință.

**Nr. 30.** Urmând *raportul general al Consistorului din Oradea-mare, ca senal episcopesc*, în urma propunerii comisiunei

Se ia în general și în special la cunoștință.

**Nr. 31.** Se cetește *raportul Consistorului din Arad* ca senal episcopesc, pe lângă care prezintă *socoțile fondurilor și fundațiunilor* administrate la acest Consistor. De după acestea socoți, starea fondurilor și fundațiunilor diecezane administrate la Consistorul din Arad se prezintă cu următoarele:

#### I. Fondul general diecezan.

Starea cu finea anului 1904 . . . cor.	70926.51
Venitele și intratele în 1905 . . . „	135263.86
La olaltă . cor.	206190.37
Eșitele și speșele în 1905 . . . „	111099.51
Starea la finea anului 1905 . . cor.	95090.86

Constatându-se că între activele acestui fond se poartă în evidență încă dela 1899 o pretenșiune de 2800 coroane în sarcina Consistorului din Oradea-mare, care provine numai din eroare de contare; constatându-se apoi, că prin încasarea energică a competențelor anuale și a restanțelor acestui fond, budgetul s'au echilibrat, fără ca din venitul fondului bisericesc și școlar să se fi luat mai mult de 60% anual, la propunerea comisiunei, Sinodul

deodată cu luarea la plăcută cunoștință a echilibrării bugetului, aprobă socoata și enunță descrierea pretenșiunii de mai sus cu 2800 cor.

#### Nr. 32. II. Fondul instruct al episcopiei Aradului.

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	14291.01
Venitele și intratele în 1905 . . . „	9673.58
La olaltă . cor.	23964.59
Eșitele și erogatele în 1905 . . . „	1591.99
Starea la finea anului 1905 . . cor.	22372.60

*III. Fondul seminarial.*

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	260361·96
Venitele și intratele în 1905 . . „	31058·—
La olaltă . cor.	291419·96
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	35531·93
Starea cu finea anului 1905 . . cor.	255888·03
din care avere e productivă numai cor.	88308·03.

*IV. Fondul diecezan pentru promovarea culturii religioase.*

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	93075·86
Venitele și intratele în 1905 . . „	3143·45
La olaltă . cor.	96219·31
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	3631·33
Starea cu finea anului 1905 . . cor.	92587·98

*V. Fondul capelei din Arad-Gaiu.*

Starea cu finele anului 1904 . . cor.	680·10
Venitele și intratele în 1905 . . „	30·94
La olaltă . cor.	711·04
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	—·—
Starea cu finea anului 1905 . . cor.	711·04

*VI. Fondul pentru biblioteca preparandială.*

Starea cu finele anului 1904 . . cor.	937·41
Intratele și venitele în 1905 . . „	42·63
La olaltă . cor.	980·04
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	—·—
Starea cu finea anului 1905 . . cor.	980·04

*VII. Fondul sinodal congregual.*

Starea cu finele anului 1904 . . cor.	27053·53
Intratele și venitele în 1905 . . „	1588·67
La olaltă . cor.	28642·20
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	194·75
Starea cu finea anului 1905 . . cor.	28447·45

*VIII. Fundațiunea Patrichie Popescu.*

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	1332·05
Intratele și venitele în 1905 . . „	60·61
La olaltă . cor.	1392·66
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	—·—
Starea cu finea anului 1905 . . cor.	1392·66

*IX. Fundațiunea Iosif Popovici Paffi.*

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	34206·50
Intratele și venitele în 1905 . . „	1970·25
La olaltă . cor.	36176·75
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	727·17
Starea cu finea anului 1905 . . cor.	35449·58

*X. Fundațiunea Contelui Andrei Forrai în Soborșin.*

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	2344·06
Intratele și venitele în 1905 . . „	94·10
La olaltă . cor.	2438·16
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	25·20
Starea la finea anului 1905 . . cor.	2412·96

*XI. Fundațiunea contelui Coloman Almássy în Chitighaz.*

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	3437·10
Intratele și venitele în 1905 . . „	135·68
La olaltă . cor.	3572·78
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	135·70
Starea la finea anului 1905 . . cor.	3437·08

*XII. Fundațiunea de știpeții Gavril Faur din Oradea-mare.*

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	16299·18
Intratele și venitele în 1905 . . „	648·78
La olaltă . cor.	16947·96
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	184·99
Starea la finea anului 1905 . . cor.	16762·97

*XIII. Fondul diecezan de asigurare contra focului.*

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	126594·63
Intratele și venitele în 1905 . . „	17161·43
La olaltă . cor.	143756·06
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	12738·20
Starea la finea anului 1905 . . cor.	131017·86

*XIV. Fondul pentru gimnaziu diecezan în Arad.*

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	22609·56
Intratele și venitele în 1905 . . „	1142·84
La olaltă . cor.	23752·40
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	109·45
Starea la finea anului 1905 . . cor.	23642·95

*XV. Fundațiunea de știpeții Teodor Pap.*

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	144205·74
Intratele și venitele în 1905 . . „	22922·32
La olaltă . cor.	167128·06
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	23156·88
Starea la finea anului 1905 . . cor.	143971·18

*XVI. Fundațiunea de știpeții Ana Iorgovici-Ebesfalvay.*

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	13592·63
Intratele și venitele în 1905 . . „	1462·90
La olaltă . cor.	15055·53
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	1829·05
Starea cu finea anului 1905 . . cor.	13226·48

**XVII. Fundațiunea de știpeții Elena Ghiba-Birta.**

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	139188·67
Intratele și venitele în 1905 . . „	6640·64
La olaltă . cor.	145829·31
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	5152·93
Starea cu finea anului 1905 . . cor.	140676·38

**XVIII. Fondul de penziune pentru funcționari și profesori.**

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	108320·43
Intratele și venitele în 1905 . . „	10510·72
La olaltă . cor.	118831·15
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	7185·73
Starea la finea anului 1905 . . cor.	111645·42

Toate acestea socoți și respective starea acestor fonduri și fundațiuni, la propunerea comisiunii,

Sinodul le ia la cunoștință aprobătoare.

**Nr. 33. XIX. Fondul bisericesc clerical.**

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	860187·55
Intratele și venitele în 1905 . . „	52933·90
La olaltă . cor.	913121·45
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	49325·48
Starea ca finea anului 1905 . . cor.	863795·97

Constatându-se din acte, că pe lângă toate demersurile luate de Consistor, afacerea cu pământurile din Secaș, încă n'a ajuns în stadiul regulării recerute, precum nu s'au regulat nici alte afaceri pendente, la propunerea comisiunii

Sinodul autorizează și îndrumă Consistorul, ca toate cauzele pendente să le examineze din nou și să procedă cu toată rigoarea întru regularea lor, folosindu-se de toate mijloacele legale, și în toate cazurile, față de cei însărcinați cu regularea, cari n'au satisfăcut și nu ar satisface datorințelor lor, iar la proxima sesiune sinodală să prezinte raport detaiat atât despre afacerea cu pământurile din Secaș, cât și despre alte afaceri pendente.

**Nr. 34. XX. Fondul școlar preparandial și aucta școlară.**

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	95828·87
Intratele și venitele în 1905 . . „	7210·08
La olaltă . cor.	103038·95
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	5812·36
Starea la finea anului 1905 . . cor.	97226·59

**XXI. Fundațiunea de știpeții Balla.**

Starea la finea anului 1904 . . cor.	29980·14
Intratele și venitele în 1905 . . „	1767·73
La olaltă . cor.	31747·87
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	1116·18
Starea la finea anului 1905 . . cor.	30631·69

**XXII. Fondul preoțesc.**

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	941408·89
Intratele și venitele în 1905 . . „	125464·72
La olaltă . cor.	1066873·61
Eșitele și spesele în 1905 . . . cor.	80991·21
Starea la finea anului 1905 . . cor.	985882·40

**XXIII. Depozite de casă.**

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	230272·56
Intratele în 1905 . . . . . „	40482·44
La olaltă . cor.	270755—
Eșitele anului 1905 . . . . . „	21877·51
Starea la finea anului 1905 . . cor.	248877·49

**XXIV. Fondul comunelor mixte pentru despărțirea ierarhică.**

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	24989·92
Intratele și venitele în 1905 . . „	42—
La olaltă . cor.	25031·92
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	1900—
Starea la finea anului 1905 . . cor.	23131·92

**XXV. Pretenziuni dubioase și sub proces, comune cu dieceza Caransebeșului.**

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	10272·64
Intratele și venitele în 1905 . . „	—
La olaltă . cor.	10272·64
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	—
Starea la finea anului 1905 . . cor.	10272·64

Toate acestea, la propunerea comisiunii, Sinodul le ia la cunoștință cu aprobare.

**Nr. 35. XXVI. Fundațiunea Episcopului Ioan Meșianu pentru ajutorarea bisericilor sărace.**

Starea cu finea anului 1904 . . cor.	100283·84
Intratele și venitele în 1905 . . „	64956·45
La olaltă . cor.	165240·29
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	67349·93
Starea la finea anului 1905 . . cor.	97890·36

Se observă că între eșite și spese se cuprinde și suma de 11648·28 cor., carea s'a descris prin concluzul de sub Nr. 28 din motiv de neîncasabilitate.

**XXVII. Fundațiunea de știpeții a episcopului Iosif Goldiș.**

Starea la finea anului 1904 . . cor.	28406·65
Intratele și venitele în 1905 . . „	2623·73
La olaltă . cor.	31030·38
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	2724·43
Starea la finea anului 1905 . . cor.	28305·95

### XXVIII. Fundațiunea Mitra Ungurean pe seama școlii din Timișoara-Fabric.

Starea fundațiunii în 1904 . . . cor.	6596·32
Intratele și venitele în 1905 . . . „	337—
La olaltă cor.	6933·32
Eșitele și spesele în 1905 . . . „	194·97
Starea la finea anului 1905 . . . cor.	6738·35

Se ia la cunoștință.

După toate acestea comisiunea, constatând, că socoțile provocate mai sus sub Nrii I—XXVIII. sunt în ordine, propune, iar

Sinodul dă Consistorului din Arad, absolutor pentru gestiunea anului 1905.

**Nr. 36.** Raportul Consistorului din Arad, că socoata despre distribuirea ajutorului dela stat pentru preoți s'a dat înaltului Guvern și că Consistorul a obținut absolutoriu,

Se ia la cunoștință.

**Nr. 37.** Partea raportului general relativ la „Fundațiunea Faur din Lipova“ și „fundațiunea George Popa de Teiuș din Gașa“, prin care se arată, că aceste fundațiuni se țin numai în evidență la Consistor, dar de fapt se administrează prin comunele respective — Lipova și Gașa — la propunerea comisiunii

Se ia la cunoștință.

**Nr. 38.** Propunerea Consistorului din Arad, ca răspuns la însărcinarea din concludul Nr. 42/905, relativ la *Regulamentul afacerilor epitropești* în parohii și protopresbiterate — la propunerea comisiunii

Sinodul ia la cunoștință și întreg operatul îl avizează la comisia specială cu însărcinarea, că la proxima sesiune sinodală să vină cu propunere meritorie. În aceasta comisiune Sinodul alege pe Nicolae Roxin, Dr. Nicolae Oncu și Dr. Nestor Opresan.

**Nr. 39.** Din raportul consistorial despre *fundațiunea de 40·000 (patruzeci mii) coroane făcută de Anastazia Tempea n. Suci*, pentru alumneul gr. ort. român din Timișoara,

Sinodul ia cu mulțumită act despre aceasta fundațiune, și bune și evlavioase creștine îi exprimă la acest loc mulțumită protocolară, despre ce marimoasa fondatoare să fie avizată prin estras protocolar.

**Nr. 40.** Tot aceeași comisiune referază asupra *socoții Consistorului gr. or. român din Oradea-mare*, pe anul 1905, constatând următorul rezultat:

Percepțiuni . . . . . cor.	39082·87
Erogațiuni . . . . . „	37824·50
Rest de casă cor.	1258·37

Constatând comisia că socoata este în ordine, propune și

Sinodul o aproabă dând Consistorului absolutoriu.

**Nr. 41.** Se prezintă *socoțile fundațiilor administrate la Consistorul din Oradea-mare*.

### I. Fundațiunea Zaharie Mioc și soția.

Starea la finea anului 1904 . . . cor.	10118·40
Venite în 1905 . . . . . „	385·02
De tot cor.	10503·42
Eșitele în 1905 . . . . . „	358·49
Starea la finea anului 1905 . . . cor.	10144·93

### II. Fundațiunea George Lazar și soția.

Starea la finea anului 1904 . . . cor.	3636·32
Venitele și intratele în 1905 . . . „	1072·92
De tot cor.	4709·24
Eșite și investiții . . . . . „	2705—

Capitalul acestei fundațiuni se cuprinde în 8 acțiuni dela institutul de credit și economii „Victoria“, emisiunea a II-a, în valoare de 1951 cor. 60 fil. și 6 acții dela „Victoria“, emisiunea a III-a în valoare de 1800 cor.; depunerii 52 cor. 50 fil.

### III. Fundațiunea Oancea.

Starea la finea anului 1904 . . . cor.	1816·80
Venite și intrate în 1905 . . . „	364·64
La olaltă cor.	2181·44
Eșitele anului 1905 . . . . . „	906·24

Capitalul fundațiunii e elocată la institutul „Victoria“, într'un libel și în 2 acții emisiunea III-a, intrate la casă în decursul anului 1906.

Se ia la cunoștință cu aprobare.

**Nr. 42.** La propunerea comisiunii epitropești în *comisiunea sinodală de școntrare*

Se declară de aleși: Nicolae Roxin (din cler), Titu Mărgineanș și Dr. Aurel Grozda (mireni), iar Consistoriul e poftit, ca pe viitor, protocoalele de școntrare ale acestei comisiuni să le subștearnă pe lângă raport special sinodului spre apreciere, iar defectele ce s'ar constata în decursul timpului, de după puțină să le delature înainte de întrunirea sinodului.

Fiind exhaustată ordinea de zi, ședința proximă se fixează pe ziua de 11/24 l. c., la oarele 9 a. m., urmând la ordinea zilei referada comisiunii bisericești și a celei școlare.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a 5-a ținută la 11/24 Aprilie 1906.

Ioan I. Papp,

Episcop-președinte.

Alexandru Muntean,

notar.

## Moment istoric<sup>\*)</sup>

### Trecutul (Secțiunea retrospectivă).

Această a XII-a secțiune este ultima din cele ce vor avea loc cu prilejul Expozițiunii din 1906, și cu circulara de față se isprăvește numărul celor deslușitoare prevăzute în circulara Comisariatului Nr. 2.

\*) Din „Buletinul oficial“ al Expoziției generale române.

»Trecutul«, sau tot ce ar putea fi expus în așa numita »Secțiune retrospectivă«, este de o însemnătate covârșitoare pentru noi, ca și pentru oricare popor care cugetă, se respectă și are aspirațiunile sale.

Tecutul deslușește prezentul și îndrituește spre anumite avânturi în viitor.

Nosce te ipsum al străbunilor noștri, în ordinea de fapte omenesti, se aplică de o potrivă și omului și neamurilor. Pentru un neam, ași cunoaște trecutul este ași da seamă de izvoarele sale de viață, de puterea rădăcinilor ce au dus și duc seva trunchiului; este ași afla rațiunea sa de a fi, drepturile ce are și năzuințele la cari poate să se încumeteze.

Intreg trecutul unui popor constituie prin faptele săvârșite, prin jertfele făcute, prin slujbele aduse progresului, deci omenirii, atâtea pergamente ce alcătuiesc atâtea titluri de nobleță, fără cari nu poate să existe încrederea, siguranța și mândria, neapărate spre a pași în mod sigur înainte.

Din acest punct de vedere, neamul nostru poate fi liniștit; mai mult de cât atâtea, el nu numai că poate, dar trebuie să fie mândru de trecutul său.

Aparținem, prin coborâre dreaptă, unuia din cele mai falnice și mai viteze popoare ce au trăit pe fața pământului.

Ne-am altoit cu un alt popor, Dacii, viteaz și mândru, și care, departe de a fi fost barbar, se ridicase din contră prin propriile lui puteri la o astfel de înălțime, încât știuse să impună străbunilor noștri Romani.

Din pricina acestei semeții, născută chiar din încrederea în propriile lor puteri, Dacii atraseră asupra lor furia romană.

Moartea lor, dela regele Decebal și până la cel de pe urmă soldat căzut, fu moartea eroilor cari mai bine preferă desăvârșita lor perzare, decât înfrângerea și robia.

Chiar puținul ce cunoaștem din trecutul nostru propriu, ca Români, pe toată fața Europei ocupată de neamul nostru, dovedește cu prisosință că sângele roman și dac, cari aveau atâtea însușiri comune, s'a păstrat cu putere în vinele noastre.

Am păstrat tipul, vorba și multe din însușirile poporului roman. Dintre toate limbele neolatine, a noastră reamintește mai bine pe cea vorbită de masele poporului roman de pe vremuri.

Puși aici în țară cucerită, ca strajă în locul cel mai primejdios din lungile granițe ale imperiului; o mie de ani în luptă de toată ziua, am fost izbiți fără milă și fără cruțare de toate puhoiurile sălbaticilor sosiți din miază-noaptea și răsăritul Europei și Aziei; zdrobiți prin numărul lor covârșitor, călcați sub copita cailor năvălito-

rilor, am fost împinși dela Pind, din preajma Atenei, până în Iliria, Switerra și Valahia-Mică, din Bohemia și în munții Pocuției și Poloniei. Ne-am păstrat totuși principalul sâmbure de viață al arborelui românesc în muntii Carpați, cari pentru noi constituiesc templul ocroit, la umbra căruia ne-am păstrat firea neamului și încrederea în viitor.

După o mie de ani de astfel de crude și neconținute încercări, organizați în mici kinezate, nazuirăm la o viață de Stat mai însemnată. Oltenia fu primul loc în care răsări mai întâi viață nouă, ce nu era alt ceva de cât de a legă la un loc crâmpetele rămase și de a clădi încetul cu încetul ceea ce fusese sdrobit cu atâtea furie.

Nu apucaram încă a ne organiza bine în Moldova și în Muntenia, ca State neatărnate, de abia neamul începuse să-și recapete siguranța, cu toate că puține erau minutele de liniște în cari arma era neîntrebuințată de luptele cu Polonii, cu Ungurii, cu Cazacii și cu Tătarii, cari toți priveau cu ochii răvnitori și îngrijorați în inima lor, la viața ce se manifestă deja în aceste regiuni, când un nou potop aziatic veni din cealaltă parte a răsăritului și ca un vârtej puternic distruse tot până la Dunăre, zdrobind pe Unguri și cucerindu-le Buda.

Luptele noastre în amândouă țările împotriva Turcilor întrec ori ce închipuire, prin suferința poporului nostru față cu cruzimea neasemuită a dușmanului, și prin măreția curagiului neîntrecut, a destoiniciei cu care am luptat, a încrederii în noi și în viitorul țării ce nu ne-a părăsit nici o clipă.

Europa, cu Papalitatea de pe vreme, recunoscu în poporul nostru, și cu deosebire în Ștefan-cel-mare, pe cel mai vrednic apărător al creștinătății, deci al civilizațiunii din acele timpuri.

(Va urma).

## Curs practic de limba maghiară.

De **Iuliu Vuia.**

— Reflexiuni la critica dlui Ioan Ardelean. —

Prin rezoluțiunea înaltului minister de sub Nrul 30.332/902, comunicată prin dispozițiunea Ven. Consistor din 11/24 Iulie 1902 Nr. 3420, s'a impus învățătorimei, ca la instruirea limbei maghiare, începând cu cl. II „să se folosească material și din aritmetică, iar în clasele următoare și din geografie, istorie și constituție“. Aceasta rezoluțiune a creat învățătorimei o situație nespuse de grea, care s'a agravat și prin faptul că nu aveam nici un manual, care să răspundă acestor necesități.

La insistările colegilor am cedat, scriind manualul „Curs practic de limba maghiară“.

Urmează în Suplimentul Nr. 17, 1906 :



## Supliment la „Biserica și Școala“ Nr. 17.

Ori și care bărbat de școală va admite, că una e a serie un curs de limbă, care să răspundă adevăratului ei scop și cu totul alta e situația, când în fața unor împrejurări excepționale, trebuie să conglomerăm într-una: Abecdar, exerciții de cetire, intuițiune, apoi elemente de gramatică, istorie și constituție. Eu admit că ar trebui să avem manuale osebite pentru studiile respective, dar așa se vede dl critic nu cunoaște greutățile cu cari au să lupte învățătorii dela sate, până ce văd în mâna elevului un manual.

Dl Ardelean însuși recunoaște situația cea atât de grea, când zice: „Acest manual îmbrățișează prea multe direcțiuni“.

Numai fiind în clar cu *faptul*, că într'un curs de limbă trebuie să tratez material și din 4 studii, criticul imparțial și de bunăcredință ar ști aprecia situația.

Premiând aceste să revenim la critica domnului Ardelean. Spre motivarea gravei sentințe ce aduce asupra manualului meu, învoacă faptul, că la început nu s'au tratat paralel cu literile scrise și cele tipărite. Admit că e o greșală, care s'a strecurat tipărindu-se prea grăbit; dl Ardelean să nu piardă din vedere însă, că acest manual se dă în mâna elevilor cari deja cunosc în românește literile tipărite, provocarea la Grasser și Wurst nu se potrivește deci în cazul concret.

Criticul pretinde piese cari să servească ca exemple pentru dezvoltarea părților de vorbire.

Ven. Consistor însă sub Nrul 3420/902 dispune: „la instrucția limbii maghiare să aibă în vedere mai ales scopul practic al acestei instruiri evitând gramatizarea nefolositoare, să tindă a da elevilor puțința de a-și exprima în limba ungurească cunoștințele câștigate“.

Cei ce au urmărit cu atențiune vederile pedagogiei moderne, au putut să se convingă că vederile celor mai de seamă bărbați de școală se unesc într'un restrânge în cursul primar partea etimologică a gramaticii.

Dacă a cetit cu atenție, a putut să se convingă criticul, că eu am luat totul, ceea ce a fost indispensabil necesar. Din exemple am dezvoltat regule, la finea cărora am dat și exerciții de aplicație; o inovațiune care nu e nici într'un curs de maghiară la noi.

S'a tratat formarea multarului, declinarea, compararea și conjugarea în timpuri și moduri, în ambele forme. Ca un fir roșu se atrage atenția elevului la sufixele tipărite cu litere groase.

Poeziile le află de bine alese Dl critic, dar reclamă traducere ritmică. Considerând că prin aceste traduceri urmărim scopul de a face băieților cunoscut textul, vederile D-sale sunt greșite.

Spre a motiva topica greșită, se provoacă la zicerea greșită „A tanuló a táblán ír“ Dacă 'și lua dl Ardelean puțină osteneală, afla asemenea ziceri corecte la pag. 46 „A palatáblára palavesszövel írunk és számolunk“, iar la pag. 48 „A tollal papirra írunk“. Din aceste ziceri ori și care cetitor se va convinge, cât de îngust este criticul din cestiune.

Admit, că în ceea ce privește accentele s'au strecurat erori. Aș putea să dovedesc On. critic cu manuscrisul original, că în aceasta privință partea leului o au și culegătorii, căci cu toate că le-am cores, totuș au strecurat atâtea greșeli fie din neatențiune, fie din necunoașterea limbii.

Accente greșite s'au strecurat și în alte cursuri de Maghiară aprobate de ven. consistor, dar pentru aceea nimeni nu și-a permis a califica de „ne acceptabil“.

Dl critic, când 'și arogă acest rol de autoritate didactică, să nu piardă din vedere, că o critică serioasă și obiectivă trebuie să fie întocmai unui referat judecătoresc, să scoată în relief atât scaderi, cât și părțile *avantajoase* și comparându-le ambele, să-și deie verdictul. Eu nu arog scrieri mele meritul de a putea delătura „toate greutățile“. Ea este o modestă scriere, care după cum recunoaște însuși Dl critic, are totuș meritul de a „se apropia“ de marele scop al propunerii limbii maghiare în școlile noastre.

Mulțumind de altcum D-lui Ardelean pentru interesul viu ce poartă pentru mișcarea literaturii didactice, îl asigur că năsuințele mele vor fi totdeauna a perfecționa produsul muncii mele. Voi munci pururea pentru ridicarea prestigiului școlii române și al statului învățătoresc, cât timp voi vedea că iubiiții mei frați de muncă știu să aprecieze seamănu și statul din care fac parte.

Comloșul bănățean în săptămâna patimilor 1906.

Iuliu Vuia.

## Convocare.

Despărțământul protoprezviteral Șiria al reuniunii învățătorilor români dela școlile populare confesionale ort. din protopopiatele aradane I—VII își va ținea proxima ședință Marți în 25 Aprilie 8 Mai 1906 în comuna Covăsânț la școala învățătorului Alexandru Terebenț, la care toți membrii și binevoitorii școlii sunt poftiți a participa

### Programa:

1. Dimineața la 8 ore invocarea st. Duh.
2. Ascultarea prelegerii în școala învățătorului Alexandru Terebenț.
3. Cuvânt de deschidere.
4. Reflexiuni asupra prelegerii.
5. Raportul biroului.
6. Raportul comisiei cenzurătoare.
7. Pertractarea rescriptelor biroului central.
8. Cetirea eventualelor disertațiuni.
9. Discuțiuni asupra cestiunilor școlare.
10. Propuneri și interpelări.
11. Fixarea proximei ședințe.
12. Restaurarea funcționarilor pe noul period.
13. Încheiere.

Șiria, la 9/22 Aprilie 1906.

Alexiu Doboș  
prezide.

**Curs pentru învățătorii neevalificați.** Venerabilul Consistor a decis deschiderea unui curs de vară pentru candidații de învățători, cari nu au în regulă cursurile pedagogice.

Cursul din chestiune se va începe la 12/25 Iunie c., și va dura șase săptămâni. Deschiderea cursului se face pendentă de condițiunea: să se insinue cel puțin 30 de reflectanți, cari să-și înainteze petițiunea **deadreptul Consistorului din Arad, până la termenul 1/14 Maiu a. c.**, alăturând la petițiune următoarele documente: extras de botez, testimoniu de pe ultimul curs pe care l-a absolvat; atestat de conduită a vieții sale publice și private, precum și despre aceea, că dela absolvirea ultimului curs, unde și în ce calitate a petrecut timpul.

Acest certificat să fie *vidimat de protopopul concerned.*

Reflectanții la curs vor fi provăzuți cu locuință și vipt în alumneul diecezan și sub supraveghierea superiorităților institutului. Pentru această prevedere însă fiecare reflectant va trebui să solvească **anticipando** îndată la prezentare suma de 50 cor. pentru provădere precum și 20 cor. în didactru, îngrijindu-se fiecare pentru sine de vestmintele necesare de pat.

Reflectanții de după pregătirile ce le au deja, se vor împărți în două grupuri, a celor cu III—IV, eventual cu mai puține cursuri.

După ascultarea cursului, fiecare va fi admis la examen din obiectele propuse în cursul ascultat, și va fi provăzut cu testimoniu de pe cursul, eventual cursurile pentru cari *va presta* examenul cu succes.

Întârziând careva cu insinuarea până la termenul fixat, ori nesatisfăcând vr'unei dintre condițiunile de mai sus, nu va fi suscept, eventual nu va fi admis la examen.

## CRONICA.

**Cunună eternă (protopresbiterului Constantin Gurban).** Dl. Dr. P. Oprîșa prof. în Brad, scrie în „Dreptatea“ din Brașov următoarele: Adunați fiind proeții din Zarand într'una din zilele trecute, parte în Brad, parte în Hălmagiu, pentru a-și alege deputați din cler, și-a adus aminte de fericitul Constantin Gurban, — adevăratul preot al altarului și neamului românesc — și inspirați precum de faptele bărbătești și sfaturile înțelepte ale fericitului așa și de recunoștința, ce-i păstrează nu numai dieceza gr. or. română a Aradului, ci întreaga biserică din metropolia gr.-or. română din patria ungară, în scopul de a păstra amintirea acestui „falic stâlp al neamului și bisericii sale“, au depus la mâna subscrisului din inimă curată jertfa modestă, din care să-i împletească cunună eternă.

Darul preoției s'a sporit cu al câtorva mireni iubitori de lumină, cari înțeleg scopul și a ajuns suma de Cor. 181.10.

Această sumă s'a depus la „Crișana“ institut de economii și credit în Brad spre fructificare sub Nr. 738/906 și îndată ce se va rotunzi la Cor. 200 — taxa minimală, cu care ori-care Român poate să devină bine-făcător fondator al institutului gimnazial din Brad — voi înainta-o corporațiunilor administrative cu rugarea, ca fer. Constantin Gurban, demnul protopresbiter al Boroșineului, să fie înșirat între fondatorii gimnaziului nostru, între vrednicii Zărândeni de odinioară și pomenirea lui să se facă din an în an până la stârșitul veacului.

Prin aceasta se împlinește atât datorința nețăr-murită a donatorilor, cât și cea a fericitului, de a

vedea institutul nostru cultural înaintând treptat spre desăvârșire. Că aceasta i-a zăcut la inimă fericitului, servește dovadă nu numai dragostea sa părintescă față de slugitorii acestui Sion, ci preste toate ivirea sa neașteptată în Maiu 1897 în Brad la sărbarea hramului institutului nostru, Ss. Constantin și Elena, dimpreună cu protopresbiterul Popovici din Șiria și Groza (†) din Hălmagiu, aducând cu sine daruri prețioase din timpurile străvechi și rostind cuvinte pline de înțelepciune solonică, asupra cărora nu odată trebui-vor să recugete toți cei la ale căror urechi au străbătut...

**Păcatele bucovinene!** Cetim în „Viitorul“ n-ro 8: „Iară și iară limba română și P. V. Consistor. Ni se plâng multe oficii parohiale că P. V. Consistor igno-rează cu totul limba românească dând răspunsuri în limba germană la rapoarte scrise românește. Rugăm remediarea grabnică în astă privință, pentru că de altmintea nu vom tăcea“.

**Fostul deputat dela Lipova contra Ovreilor.** Conte Robert Zselénszki, fostul deputat al cercului Lipova, a adresat alegătorilor sei o epistoală deschisă, în care desfășură steagul antisemitismului. Reproducem următoarele pasagii:

„Lud. Kossuth a pus în 1848 baza puterii rasei jidovești care e recunoscătoare lui Lud. Kossuth, încă e fără indoială. Presa jidovească, opinia publică jidovească a făcut din fostul guvernator un idol, la care maghiarul e ertat să privească numai cu fața la pământ, altcum va fi trântit de fulgerile puterii presei. Nici nu s'a sporit și întărit așa de tare în lume rassa jidovească, ca la noi în Ungaria. Ne mai vorbind de presă, industria, comerțul, creditul se află fără excepțiune aproape cu totul în mâna Jidovilor. Nu cred că greșesc când scriu, că advocații, medicii, inginerii sunt mult peste jumătate jidovi, tinerimea din școalele superioare și medii se compune în parte considerabilă din jidovi, în corpul oficianților încă începe să prindă teren puternic elementul jidovesc. Crașmarii, arendașii de pământ sunt aproape jidani. Pământul e în parte mare în mâna jidovilor. Jidovirea Ungariei s'a întâm-lat în decurs de 58 ani. Va mai trece încă puțină vreme în direcția de azi și nu numai industria, comerțul și agricultura, nu numai corpul advocațial, medical și de ingineri va fi stăpânit exclusiv de Jidovi, ci cu pași repezi vom ajunge acolo că jidovimea va formă nu numai cea mai bogată și mai inteligentă clasă a populațiunii, ci și partea mai numeroasă a locuitorilor. În toată lumea o parte a presei e în mâna jidovilor. La noi însă abia este alta presă afară de cea jidovească. De aceea se poate zice că presa cea mai brutală, cea mai mincinoasă, cea mai pornografică e poate cea maghiară, pentru că nu e maghiară ci jidovească. Puterea jidovească înainteează în Ungaria ca torentul unui râu mare, în liniște, fără sgomot, irezistibilă“.

**Inlesnire la trecerea graniței române.** Guvernul român în vederea expoziției generale dela București și a serbărilor iubilare a hotărât a suspenda pe timpul expoziției (1 Mai până la 1 Noevrie st. v.) măsurile prescrise cu privire la pașapoartele ce se cereau la trecerea frontierei austro-ungare. La rândul său ministrul ungar de interne a hotărât, că pentru comoditatea celor ce călătoresc la expoziție și la serbările iubilare din București suspendează pe timpul expoziției (1 Mai — 1 Noev. v.) obligativitatea pașapoartelor pentru acei călători, cari vin din România în Ungaria.

**Cronica bibliografică,** din cauza aglomerației de material se va publica în numărul viitor.

*A apărut și se află de vânzare la tipografia diecezană în Arad, și la toate librăriile din țară:*

*Carte de cetire pentru clasa a doua a școlaeli primare de Iuliu Vuia. Aprobata cu decisiul Ven. Consistor aradan dela 22 Decembrie 1905 Nr. 6062. Pretul 36 fileri.*

## Concurre.

Pentru îndeplinirea parohiei de cl. III-a **Veherd** protoprezviteratul Orăzi-mari, se escrie concurs cu termin de alegere pe **22 Mai (4 Iunie) 1906**.

Emolumentele sunt: 1. Casă parohială cu supraedificatele și intravilan. 2 Pământul parohial 9 jugh. catast. și 641□. 3. Competința de pășunat pentru 3 vite. 4. Competința de clasă 32 cor. 5. Competința de bir 12 cubule grâu de pâne și 7 cubule orz. 6. Venitele stolare usuete. 7. Intregirea venitelor dela stat, după calificațiunea alegândului 388 cor. 40 fil., sau 1188 cor. 40 fil.

Contribuțiunea erarială după pământul parohial o solvește comuna bisericască. Alegândul preot, are să catehizeze la școala cotidiană și de repetiție din parohie, fără privire la caracterul aceleia și fără a aștepta vre-o remunerațiune dela comuna bisericască ori dela dieceză.

Recurenții sunt poftiți ca recursele instruite cu documentele recerute, adresate comitetului parohial din Veherd, să le aștearnă oficiului protoprezviteral în Oradea-mare, până în 18/31 Maiu 1906, având a se prezenta în s. biserică din Veherd, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și în oratorei.

*Comitetul parohial*

In conțelegere cu: *Toma Păcala* protoprezviter gr. or.

—□—

1—3

Neprezentându-se recurenți la primul concurs, prin aceasta se publică concurs nou pentru îndeplinirea parohiei de clasa I vacantă în **Socodor**, (Székudvar) tractul Chișineu cu termin de **30 zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“.

Venitele împreunate cu aceasta parohie sunt: 46/1100 jughere pământ comasat, bir dela casă cu pământ una măsură grâu și una măsură cucuruz, iar dela casă fără pământ una măsură cucuruz, și stolele îndatinate. Catehizarea în școala parohiei o va implini cel ales, fără altă remunerațiune. Dările publice după beneficiul preoțesc le va suportă alegândul.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie să-și trimită recursele ajustate conform Regulamentului pentru parohii de cl. I. și adresate comitetului parohial din Socodor, la oficiul protoprezviteral din Chișineu (Kisjenő) com. Arad, în timpul concursual, iar recurenții în susmenționatul interval să se prezenteze în s. biserică din Socodor, spre a-și arăta desteritatea în oratorie și cele rituale.

Dat din ședința comitetului parohial ținută în Socodor la 26 Martie 8 Aprilie 1906.

*Aurel Popa*

preș. com. par.

*Ioan Crișan*

inv. not. com. par.

In conțelegere cu: *Dr. Ioan Trailescu* protoprezviter.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea definitivă a postului învățătoresc dela școala a III. română gr.-or. din comuna **Socodor**, (Székudvar) tractul Chișineu se escrie concurs cu termin de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“, împreunate fiind cu aceasta stațiune următoarele:

a) Salar anual în bani gata 600 cor., b) 8 stângeni lemne, din cari se va încălzi și sala de învățământ; pentru scripturistică 10 cor.; d) pentru partici-

pare la conferințe 23 cor. 32 fil.; e) pentru famulație 20 cor.; f) locuință acomodată și grădină; g) dela înmormântări — unde va fi poftit 2 cor. — Alegândul are să ndeplinească când îi vine rândul — agențele cantonale în sf. Biserica fără altă remunerațiune. că notifică, că cvincvenalul prescriș de lege se va acorda numai după 5 ani de serviciu prestat la acesta școală. Cei ce doresc să ocupe acest post, își vor înainta documentele recerute, — adresate comitetului parohial din Socodor — oficiului protoprezbiteral din Chișineu (Kisjenő) com. Arad, — având a se prezenta în timpul concursual în sf. Biserica din Socodor, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Observare: Fiindcă aceasta stațiune de present e îndeplinită în mod provisor, alegândul învățător își va ocupa postul numai cu începerea anului școlar viitor adecă la 1 Septembrie a. e.

Dat în ședința comitetului par. din Socodor ținută a 26 Martie (8 Aprilie) 1906.

*Aurel Iopa*

preș. com. par.

*Ioan Crișan*

inv. not. com. par.

In conțelegere cu: *Dr. Ioan Trailescu* protoprezviter.

—□—

2—3

Se escrie concurs pentru stațiunea învățătorescă la școala mixtă cu clasele inferioare din comuna **Sămbăteni**, cu termin de alegere **30 de zile** dela prima publicare.

Salarul învățătoresc constă: a) din jumătate sesiune pământ arător constătătoare din 20 jughere cat. după care detragându-se contribuția, ajunge la salarul minimal prescriș de lege. b) 6 stângeni de lemne din cari are a se încălzi și sala de învățământ. c) spese de conferință învățătoresci 20 coroane. d) spese scripturistice 10 coroane e) pentru curatorat 24 cor.

Reflectanții la acest post au să producă următoarele: 1. Atestat de botez. 2. Testimoniu de calificațiune învățătorescă. 3. Atestat de conduită din comuna unde au funcționat. 4. Atestat că sunt în stare a conduce cor pe 4 voci. Comuna bisericască cvincvenal nu dă, asemenea și darea după pământ are să o solvească alesul.

Reflectanții la acest post au a se prezenta în s. biserică din Sămbăteni, pentru a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Dat în ședința com. par. din Sămbăteni ținută la 13/25 Martie 1906.

*Muciu Popescu*

peș. com. dar.

*Vasa Martin*

not. com. part

In conțelegere cu: *Vasilie Beleş* protoprezviter și inspector școlar.

—□—

2—3

Pe baza înaltului ordin konzistorial de sub 9/22 Martie Nr. 1309/1906 se publică concurs pentru îndeplinirea postului de învățător în **Bărăteaz** (protoprezbiteratul Timișorii) cu termin de **30 de zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“.

Emolumentele incopciate cu acest post sunt:

1. Dela comuna bisericască 480 cor, iar dela stat intregire 292. cor. 2. Lemne pentru învățător de 28. cor. 3. Pentru scripturistică 6 cor; iar pentru participare la conferințe și la reuniunea învățătorescă diurne de câte 4 cor. (de fiecare zi), 4. Cortel în natură și grădină de legume.

Din partea recurenților se recere a arăta, că îndreptățirea la penziune decând și-o formează. Funcțiunile de cantor, alegându-l învățător le va îndeplini fără altă remunerațiune, afară de înmormântări.

Astfel, ajustate recursele cu documentele necesare, și adresate comitetului parohial, sunt a-se așterne

Pr. On. Domn Dr. Traian Putici, protoprezbiter în Timișoara (Temesvár-Gyárvaros), având reflectanții la acest post, să se arate poporului sub terminul concursual în st. biserică, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Dat din ședința comitetului parohial rom. gr.-or. ținută în Bărăteaz, la 25 Martie st. v. 1906.

pentru comitet  
*Nicolae Crișmariu*  
paroh, președinte.

Cu consensul ppresb.: *Dr. T. Putici* m. p. inspector de școale.

— □ —

2 3

### Licitațiune minuendă.

Pe baza decisului Ven. Conzistor diecezan aradan de sub Nr. 622/906 se escrie concurs de licitațiune minuendă pentru zidirea sf. biserici din **Govoșdia**, protopopiatul Buteni care se va ținea Duminică în **7/20 Maiu** a. c. la oarele 11 a. m. în localitatea școalei din loc cu prețul de esclamare 4139 coroane 12 fil. Materialul recerut la zidire și anume: peatră, cărămidă, nisip, var, tinichea, lemn, ferul de legat și ciripa (țigla), precum și cărăușitul dela gara B-Sebiș, parohienii le vor presta în natură.

Reflectanții înainte de licitațiune au să depună vadiu 10% în bani gata sau în hârtii de valoare acceptabile.

Proiectul de spese, condițiunile, și toate actele referitoare, se pot vedea la subscrisul.

Buteni, la 17/30 Aprilie 1906.

*Ioan Cosma*

adm. par. preș. com. și sinod. paroh.

— □ —

1—2

În urma încuviințării Venerabilului Consistor diecezan din Arad de sub Nr. 1748 ex 1906 se publică concurs de licitare minuendă în scopul renovării st-ei biserici din comuna gr. ort. rom. din **Toracul-mare**, pe ziua de **30 Aprilie 13 Maiu** a. c. la 10 ore a. m. Prețul de esclamare este stabilit în suma de 3531 cor. și 62 fil.

Înainte de a începe licitarea, licitanții au să depună un vadiu de 10 % din prețul de esclamare în bani gata ori în hârtie de valoare acceptabile la mâinile episcopului bisericesc. Până la 9 ore a. m. din ziua licitărei se primesc și oferte în scris însoțite de

vadiul corăspunzător și de o declarațiune în care oferentul se declară, că cunoaște planul, proiectul de spese și condițiunile de licitare și se va supune acestora întru toate.

Se observă, că spesele de călătorie nu se restituiesc și că comuna bisericească își rezervă dreptul fără conziderare la rezultatul licitărei, a da în interprimdere lucrarea menționată acelu licitant în care va avea mai multă garanță. În fine se observă, că acel licitant, care va luă în interprimdere lucrarea, are să restituie 60 coroane pentru planul și proiectul de spese.

Toracul-mare, la 10/23 Aprilie 1906.

*Alexa Secoșan*  
preș. com. par.

*Iuliu Rașa*  
not. com. par.

— □ —

2—3

Conform hotărârei comitetului și sinodului parohial prin aceasta publicăm concurs ofert: pentru ridicarea unui orologiu în turnul bisericeii din **Toracul-mare**.

Ofertele să se trimită în scris oficiului parohial, iar licitațiunea se va ține în **30 Aprilie 13 Maiu** 1906 în sala școalei confesionale din loc.

Toracul-mare, la 21 Aprilie 1906.

Comitetul parohial

— □ —

2—3

Pe baza înaltului ordin conzistorial ddo. 20 Martie Nr. 1747/1906, se publică concurs de licitațiune minuendă pentru edificarea de școală nouă în comuna **Bărăteaz**, (protoprezbiteratul Timișorii). Terminul de licitare e statorit pe ziua de **24 Aprilie v. 7 Maiu n.)\*** 1906 la 1/2 11 oare a. m.

Prețul de esclamare e: 5660 cor. 64 fil.

Reflectanții întreprinzători vor avea să depună la epitropia parohială în ziua licitației vadiu de cel puțin 10% din prețul esclamării în bani gata, ori papire de valoare acceptabile.

Planul de zidire și proiectul de spese se pot vedea în cancelaria oficiului parohial din loc.

Bărăteaz, la 5 Martie 1906.

pentru comitetul paroh.

*Nicolae Crișmariu*  
paroh, președinte.

Cu consensul ppresb.: *Dr. T. Putici*, m. p.

— □ —

3—3

\*) Neputându-se concursul publică do 3 ori, termenul de licitare s'a amănat pe 24 Aprilie (7 Maiu) a. c.

# „Janus“ institut de asigurare mutuală pe viață în Viena

s'a fondat în anul 1839, din partea unui grup de bărbați nobili,  
este cel mai vechiu „Institut mutual de asigurare pe viață“  
| pentru Austro-Ungaria. |

Se bazează pe legile mutualității în puterea cărora accidentul capitalului anual trece în favorul celui asigurat.



Premii eftine. Condiții de asigurare favorabile.



**Imprescriptibilitatea** polițelor după 3 ani. Plătirea în caz de duiel și sinucidere după 5 ani.

**Asigurare gratuită** pentru caz de războiu. — Fără timbru de poliță și taxă de stat — Plătire la moment.

**Starea de asigurare 111.000,000 cor. | AVeră institutului 31.000,000 cor.**

**Sumele de asigurare plătite până acum 56.000,000 cor.**

Informațiuni îndatoritoare dă:

==== **Agentura generală pentru Ungaria de sud în Timișoara-Fabric.** =====

==== **Derchengasse Nr. 17. (N-rul Telefonului: 422).** =====

(14)